

Posudek na disertaci kolegy Ondřeje Krochmalného „Estetika a politika: pojetí Jacquese Ranciera“

Anna Hogenová

Na počátku je historizující kapitola, která má za úkol přinést před čtenáře optiku Alžíránů, bojujících za svá práva ve Francii a optiku policie, proti nim vystupující, přičemž autor mluví o nemožnosti identity mezi lidem alžírským ve Francii a představou „dobrého francouzského lidu obecně“, jakoby zde uzrávaly problémy, které vyvrcholily teprve dnes v migrační krizi, a které se pomalu vykrystalizovávají v řadách událostí, jež nás všechny zaskočily.

Šedesátá léta byla revoluční v celé Evropě a postavení Jacquese Ranciera je autorem disertace vykresleno velmi podrobně s ohledem na proměny, které se týkaly francouzské levice v tomto období díky vlivu čínských komunistů a jejich představě permanentní revoluce. Počáteční kapitoly disertace popisují a velmi podrobně analyzují politickou a sociální situaci ve Francii v šedesátých a sedmdesátých letech s replikami filosofických vhledů představitelů levicové filosofie ve Francii této doby, především Althussera a jiných.

Jde o historizující výklad, především ontického charakteru bez hlubších výkladu ontologických, protože se jedná o disertaci z politické filosofie. Popisy jsou hutné, místy nesrozumitelné. Na textu lze vyzorovat, jak se proměňuje levice ve svých cílech, prostředcích i ve vlastní interpretaci v souvislosti s globalizací, která z celé planety vytváří jeden velký celek, jemuž v počátku nikdo nerozumí. Hledání pak vyústí do problematiky vědění a moci, jež je ve francouzské filosofii dodnes základním naladěním. Následuje pak vztah mezi vědou a ideologií, což vše lze vysledovat v myšlení ústřední postavy Jacquese Ranciera.

Autor disertace tento vývoj podrobně popisuje a vykládá. Vědění Ranciere chápe jako systém, v jehož rámci se nemohou jeho obsahy nacházet vně

forem, jimiž si je osvojujeme. Tento systém samotný je pak „totožný s třídní ideologickou nadvládou.

Ranciere se ve svém politickém myšlení soustřeďuje na Althusserova politická a filosofická východiska a z toho se sám precizuje. Kolega Krochmalný tak velmi podrobně zprostředkovává čtenáři reflexivní zrcadlení těchto myslitelů a na nich se pomalu ukazuje „celek“ levicového myšlení ve Francii jako důsledek planetárních změn, jež byly v druhé polovině minulého století zprvu velmi nečitelné, nejasné a podněcovaly k diskusím, ze kterých často vznikala protichůdná hlediska, připravující dobu na proměnu příliš pozdní – postmoderní. Neškodilo by, kdyby autor disertace častěji přecházel od popisu jednotlivostí k celkovým vhledům, které by dokumentovaly toto období pro možnost pochopení celé duchovní Evropy, které by byly filosofičtější, nikoliv historicky dokumentární.

Na živé diskusi levicových představitelů se posléze objevuje i Badiou, mluví o rancierovské dialektice vědění a nevědění, panství a rovnosti.

Ranciere dochází ke kritické a emancipační pedagogice, která jako by předjímal fenomén „Kindernanagementu“ a vztahu mezi mladými a starými v dnešní době. Emancipace od podstatné minulosti s ohledem na zářnou a produktivní budoucnost je zde základem. Zásadní úlohu v procesu utváření Rancierovy koncepce sehrálo jeho setkání s myšlením francouzského pedagoga a filosofa Josepha Jacotota, autora projektu „intelektualni emancipace“, z počátku 19. století. Kolega Krochmalný jde po stopách diskuse Ranciera s Althusserem a na tom dokumentuje marxismus v moderní době ve Francii. Ukazuje na odklon od bezprostředních politických nároků FKS na otázky vztahu politiky a ideologie ke vzdělávání, na vztah vědění a moci, tematizuje problém intelektuální rovnosti zásadního charakteru (zkoumání samotného postoje, který je přisuzován tělům) atp. Akcentuje vztah k dělníkům ve své době a to vše

prolíná diskusí s myšlenkami Althusserovými prostřednictvím Rancierova díla „*La Leçon d'Althusser*“.

Je nutné upozornit, že autorovy popisy někdy jdou do dílčích pohledů, které postrádají základ v jasné obecnější rovině filosofického charakteru. Vše se odehrává na platformě historické a politizující, což je trochu škoda, protože tato práce by mohla přinést velmi podstatné zdroje pro porozumění současné postmoderně. Tento druh prací na první pohled vypadá jako práce hluboce vědecká, ale často postrádá celek, který by rozjasňoval velké množství nakupených parciálních vhledů a poznatků.

A tak se před čtenářem ukazuje smysl Května 68, který se zaměřil na „třídní boj“ a na buržoazní systém vědění. Z vědeckého poznání se stává předmět vědění prostřednictvím forem, jejichž podobu stanoví dominantní ideologie. K tomu se přidává problematika Alžírské války, postoj FKS k ní, studentský postoj versus strana ke Květnu '68, podíl FKS na restauraci univerzitního řadu, svoboda tisku atd.

Disertace nás seznamuje s myšlenkami Rancierovými, zrcadlícími se na pozadí diskuse s Althusserem a jinými mysliteli a současně nám otevírá složitou problematiku politické situace ve Francii z hlediska marxistického.

Francouzští neomarxisté si uvědomují, že dělnická třída je jiná, než předpokládali z althusserovských (trochu leninských) pozic, či z maoistických představ. Jsou překvapeni, že se vyvíjí jinak. To vyvolává mezi nimi hledání těchto příčin. Právě tyto otázky závadějí Rancierera do oblasti pedagogiky a tam hledá vysvětlení.

Ranciere pak vstupuje do dialogu se samotným Platónem, nesouhlasí s teorií tří kovů přimísených k duši a determinujících postavení člověka v obci. Autor disertace pak hovoří o „platónské sociologii“. Je třeba si uvědomit, že u Platóna nejde o popis společnosti z ní samé, ale jen z duše, z pohybu, který tvoří duši samu, přičemž se jedná o pohyb rodící se z tohoto pohybu samého, zde tedy nejde o sociologii, jde o ontologii a v tom je velký rozdíl. Výklady Platóna často

zaměňují ontické stanovisko za ontologické a opačně, z toho pak vyplývá řada důsledků, které jsou velmi poplatné době, která právě společnost vede a určuje. Sociologická perspektiva chápe ontologické momenty myšlení jen onticky, tj. strukturálně, popisuje předměty v jejich souvislostech z nějakého subjektivního aspektu a směřuje k objektu, pak i skrytost je jen skrytým předmětem, což je samozřejmostí, která je v tomto ohledu skrytostí par excellence.

Autor disertace pak nachází v tomto promyšlení to, co Ranciere zdůrazňuje, jen projev mocenských sil, a tak se opět dostáváme k politice, jež v sobě zahrnuje estetično, pochopené jako obecně pojatá smyslovost.

Diskuse Ranciera s Aristotelem je autorem poněkud nepřehledně analyzována, jde pravděpodobně o to, že tato teorie je u samého Ranciera v mnohém ohledu ne úplně domyšlena a dovršena do jednoduchosti. Čtenář se ztrácí v množství myšlenkových odluk a získává pocit ztracenosti.

V další části se objevuje Rancierova vazba mezi estetickým (ve smyslu „vztahujícím se ke smyslové zkušenosti“) a politickým. Důležitá je estetická transgrese zakládající společenskou nerovnost, ustavující se v dělbě práce. Etika, píše Ranciere je myšlení, které hyperbolizuje myšlenkový obsah zločinu. Zajímavý fenomén představuje melancholie ve vztahu k možnosti revoluce, která kapitalismus zlikviduje. Každá taková činnost vede k posílení strategií uchování kapitalismu. „Tekutá“ příliš pozdní doba je nemohoucí. Rancierova typologie politické filosofie, tedy rozčlenění dějin politického myšlení na arche-politiku, para-politiku a meta-politiku je autorem velmi dobře podtržena a tvoří jeden ze základních vhledů do Rancierova myšlení.

Vlastní myšlenkové jádro disertace, vyjádřené již v jejím názvu, pak je obsaženo v zalíbení v kráse, v níž nepanuje mezi činnosti a trpnosti vztah následnosti (jako u potěšení z poznávání); a proto je krása jak naším činem, tak i stavem, trpná reflexe zde „dokonale“ splývá s činem. A zde se politično a estetično v schillerovském pojetí stávají totožné. Zde se pověstná francouzská

filosofická smyslovost propojuje a ztotožňuje s činem i v podobě revoluce. Své vývody pak Ranciere obohacuje o kantovskou soudnost v částečně přetvořené podobě, v níž je negována protikladnost mezi aktivitou a pasivitou v pojetí estetická krásy vůbec. Škoda, že těmto otázkám je věnována menší část práce, protože jsou velmi zajímavé a podnětné.

Vznešenost u Kanta vyjadřující, absolutno věci o sobě, kterou člověk poznává sám v sobě jen přes vnější syrový svět (hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně), je pouze nadhozena a nikoliv úplně domyšlena. Celá disertace je plna provokujících otázek, což jednoznačně svědčí o kvalitě filosofického základu autora, formální chyby se téměř nevyskytují. Jednoznačně doporučuji práci k obhajobě. Myšlenkový rozvrh je kvalitní, do rozpravy navrhuji tuto otázku: **Vysvětlete vznešenost u Kanta a její možné propojení s političnem? Je to vůbec možné?**

V Praze dne 22. 7. 2016

prof. PhDr. Anna Hogenová